

คำคล้ายในภาษาไทย : การวิเคราะห์รูปคำและความหมาย Analogous Words in Thai : An Analysis of Form and Meaning

สุชาดา เจียพงษ์¹

Suchada Giaphong²

(Received: May 20, 2018; Revised: July 23, 2018; Accepted: August 27, 2018)

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์รูปคำคล้ายในภาษาไทย และเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของคำที่มีความคล้ายกันจากเอกสาร จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 พจนานุกรมมติชน พ.ศ. 2547 และคลังคำ พ.ศ. 2547 ผลการศึกษาพบคำคล้ายทั้งหมดจำนวน 119 คู่ 238 คำ ได้แก่ 1) รูปคำคล้าย แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ รูปคำคล้ายความหมายเหมือน รูปคำคล้ายความหมายคล้าย และรูปคำคล้ายความหมายต่าง พบจำนวน 38 คำ 2) รูปคำต่าง แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ รูปคำต่าง ความหมายเหมือนหรือตรงกันข้าม และรูปคำต่างความหมายคล้าย พบจำนวน 200 คำ ทั้งนี้สามารถลำดับจำนวนคำคล้ายที่พบจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ รูปคำต่างความหมายคล้าย พบมากที่สุดจำนวน 196 คำ รูปคำคล้ายความหมายต่าง พบจำนวน 24 คำ รูปคำคล้ายความหมายเหมือน พบจำนวน 8 คำ รูปคำคล้ายความหมายคล้าย พบจำนวน 6 คำ และรูปคำต่างความหมายเหมือนหรือตรงกันข้าม พบน้อยที่สุดจำนวน 4 คำ

คำสำคัญ: คำคล้าย รูปคำ ความหมายของคำ

Abstract

This research article aimed to collect and analyze forms and compare meanings of similar form words in Thai based on 3 volumes of Thai documents; Royal Institute Dictionary 2011 edition, Matichon Dictionary 2004 edition, and Word Corpus 2004 edition. The findings showed that there were 119 pairs of 238 similar form words which could be divided into 2 main types. 1) Similar form words could be categorized into 3 types: same meaning words, resemble meaning words, and different meaning words, found 38 of them. 2) Different form words could be categorized into 2 types: same or opposite meaning words and similar meaning words, found 196 of them. The amount of all similar words from the findings could be arranged in order as follows: 200 different form but similar meaning words, 24 similar form but different meaning words, 8 similar form with the same meaning words, 6 similar form with resemble meaning words, and 4 different form but the same or opposite meaning words, the least found type.

Keywords: Similar words, Word forms, Meanings of words

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

² Assistant Professor Dr., Department of Thai Language, Faculty of Humanities and Social Sciences, Pibulsongkram Rajabhat University

บทนำ

“คำ” ถือเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเรื่องความหมายของคำ หากผู้ใช้ไม่มีความรู้เรื่องความหมายที่แท้จริง ย่อมส่งผลให้การสื่อสารไม่ประสบความสำเร็จ ไม่ตรงความหมายที่ต้องการจะสื่อ อีกทั้งทำให้การพูดและงานเขียนขาดคุณค่าได้ การนำคำมาใช้สื่อสารนั้น ผู้ใช้ภาษาต้องรู้และเข้าใจความหมายอย่างลึกซึ้ง ดังที่ สนม คุรุเมือง (2555, หน้า 2) กล่าวถึงการใช้ภาษาสรุปได้ว่าผู้ใช้ภาษาต้องมีความรู้เรื่องคำ โดยเฉพาะรู้ความหมายของคำที่ถูกต้อง การใช้คำผิดความหมายอาจส่งผลทำให้ผลงานการเขียนขาดความน่าเชื่อถือ

ในฐานะผู้สอนภาษาไทยสังเกตได้ว่าการใช้คำในภาษาไทยปัจจุบัน มักพบปัญหาการนำคำมาสื่อความหมายในประโยค ซึ่งบางครั้งผู้ใช้เกิดความสับสนเนื่องจากไม่มีความรู้เรื่องความหมายที่แท้จริงของคำ โดยเฉพาะคำที่มีลักษณะคล้ายกัน ทั้งนี้มีความคล้ายกันในด้านรูปคำหรือคล้ายกันในด้านความหมาย เช่น หรือ กับ กับ กลบ, จด กับ จรด, กำหนดการ กับ หมายถึงกำหนดการ, ความรู้ กับ องค์ความรู้, เทาเทียม กับ ทัดเทียม, บำกับ กับ เรือน, ปฐม กับ ประถม, ภาพพจน์ กับ ภาพลักษณ์, มอง กับ แล, แมง กับ แมลง, รวมหัว กับ สุมหัว, สอบถาม กับ ซักถาม, องค์กร กับ องค์การ เป็นต้น นอกจากนี้ คำว่า อิจจา วิชา สองคำนี้เป็นคำซ้อนมักใช้คู่กัน ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายคล้ายกัน เมื่อศึกษาความหมายของคำที่แท้จริงจากพจนานุกรมหลายฉบับและวิเคราะห์รูปคำและความหมายแล้วพบว่า **อิจจา** และ **วิชา** มีรูปคำต่าง ความหมายคล้ายกัน คือ อาการไม่อยากจะเห็นคนอื่นได้ดี คำว่า **อิจจา** ใช้เป็นคำกริยา หมายถึง รู้สึกไม่เป็นสุขเมื่อผู้อื่นได้ดี ส่วนคำว่า **วิชา** ใช้เป็นคำกริยา หมายถึง อาการที่ไม่อยากให้ผู้อื่นได้ดี, เห็นเขาได้ดีแล้วตนนิ่งอยู่ไม่ได้ สองคำนี้แตกต่างกันที่ **อิจจา** เป็นเพียงความรู้สึกไม่มีความสุข อาจแสดงออกหรือไม่แสดงออก ส่วนคำว่า **วิชา** เป็นการแสดงอาการที่ไม่อยากให้คนอื่นได้ดีไม่สามารถทนนิ่งเฉยอยู่ได้ บางครั้งใช้คู่กันเป็นคำซ้อนว่า อิจจาวิชา หมายถึง รู้สึกไม่เป็นสุขเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีและแสดงอาการไม่พอใจทนนิ่งเฉยไม่ได้ ตัวอย่างสถานการณ์ที่ใช้ “มะปราง**อิจจา**เพื่อนร่วมงานที่ได้ทุนไปดูงานต่างประเทศในช่วงต้นเดือนหน้า” “เขาเกิด**ความอิจจาวิชา**เมื่อรู้ว่าเพื่อนได้เลื่อนตำแหน่งใหม่ จึงไม่คุยด้วยเมื่อเพื่อนเข้ามาทัก”

นอกจากนี้การศึกษาเรื่องคำตามตำราหลักภาษาไทย เรียกว่า “คำพ้อง” มี 4 ลักษณะดังนี้ สุนันท์ อัญชลินกุล (2556, หน้า 182 –188) กล่าวไว้สรุปได้ดังนี้ 1) คำพ้องรูป หมายถึง คำที่มีรูปเหมือนกัน แต่ออกเสียงต่างกัน มีความหมายต่างกัน เช่น คำว่า เพลา อ่านว่า เพ-ลา แปลว่า เวลา อ่านว่า เพลา แปลว่า ตัก คำว่า เสมา อ่านว่า เส-มา แปลว่า รูป เครื่องหมายบอกเขตโบสถ์ในวัด อ่านว่า เสมา แปลว่า หญ้า เป็นต้น 2) คำพ้องเสียง หมายถึง คำที่ออกเสียงเหมือนกัน แต่มีรูปเขียนต่างกัน มีความหมายต่างกัน เช่น กาน แปลว่า ตัดให้เตียน การ แปลว่า งานธุระ กาล แปลว่า เวลา กานต์ แปลว่า เป็นที่รัก เป็นต้น 3) คำพ้องรูปและพ้องเสียง หมายถึง คำที่มีรูปเหมือนกัน ออกเสียงเหมือนกัน มีความหมายต่างกัน เช่น คำว่า ชัน มีหลายความหมาย หมายถึง ภาชนะใส่น้ำ, ทำให้แน่น, อาการหัวเราะ, อาการออกเสียงของไก่ เป็นต้น 4) คำพ้องความหมาย หมายถึง คำที่มีรูปเขียนต่างกันเป็นคนละคำกัน แต่มีความหมายเหมือน คำประเภทนี้เรียกว่า “คำไวพจน์” (Synonyms) คำพ้องความหมายนี้อาจเป็นผลมาจากการใช้ภาษาที่แตกต่างกันหลายระดับ ในภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาทางการ ภาษากึ่งทางการ เช่น คำว่า ทอง มีใช้ได้หลายคำ ได้แก่ กาญจน์ คำ มาศ สุวรรณ คำว่า ดวงจันทร์ มีใช้หลายคำ ได้แก่ เดือน แสงไข จันทรา ศศิธร เป็นต้น

ผู้วิจัยพบว่าคำในภาษาไทยยังมีคำอีกกลุ่มหนึ่งที่คล้ายกันโดยไม่สามารถจัดกลุ่มไว้ใน 4 ลักษณะข้างต้นได้ โดยมีคำที่มีลักษณะความหมายใกล้เคียงกัน มีรูปเขียนคล้ายกัน หรือรูปเขียนต่างกันแต่ก็มีความหมายที่คล้ายกัน จึงเรียกคำดังกล่าวในการศึกษครั้งนี้ว่า “คำคล้าย” โดยไม่เรียกว่า “คำพ้อง” ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงได้วิจัยเรื่องคำคล้ายในภาษาไทย : ความหมายและการใช้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์รูปคำและความหมายของคำโดยสังเคราะห์ความหมายจากเอกสารจำนวน 3 ฉบับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อรวบรวมและวิเคราะห์ลักษณะรูปคำคล้ายในภาษาไทย
2. เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของคำคล้ายในภาษาไทย

ระเบียบวิธีวิจัย

ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ได้เก็บรวบรวมคำคล้ายที่มักใช้สับสนจากสถานการณ์การสื่อสารจริงในชีวิตประจำวัน 3 บริบท ได้แก่

1. บริบทการสื่อสารกับนักศึกษาระดับอุดมศึกษาทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน โดยเป็นนักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทยทั้ง 3 ชั้นปี จำนวน 150 คน
2. บริบทการสื่อสารกับคณาจารย์ ทั้งสถานการณ์ที่เป็นทางการ ได้แก่ การประชุม และสถานการณ์ที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ การทักทาย พูดคุยปรีกษางานในมหาวิทยาลัยเป็นเวลา 2 เดือน ได้แก่ ช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน พ.ศ. 2556
3. บริบทการสื่อสารกับบุคคลทั่วไปในที่สาธารณะ ได้แก่ ตลาด ร้านค้า แหล่งท่องเที่ยว ร้านอาหาร ทั้งนี้ใช้วิธีการสังเกตและจดบันทึกคำเป็นเวลา 2 เดือน ได้แก่ ช่วงเดือนสิงหาคม-กันยายน พ.ศ. 2556

ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์รูปคำและความหมาย โดยมีขอบเขต คำคล้าย หมายถึงคำที่มีรูปเขียนต่างกันความหมายเหมือนกัน ซึ่งเรียกว่า “คำไวพจน์” และคำที่มีรูปเขียนคล้ายกัน ได้แก่ คำที่มีรูปคล้ายความหมายต่าง เช่น ทดรอง กับ ทดลอง ประสบ กับ ประสพ คำที่มีรูปคำคล้ายความหมายเหมือนหรือตรงกันข้าม เช่น พ่าย กับ แพ้ หรือคำที่มีรูปคำคล้ายความหมายคล้าย เช่น กบ กับ กลบ หรือรูปคำต่างความหมายคล้าย เช่น ชื่อสัตย์ กับ สุจริต การคัดเลือก “คำคล้าย” ที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์จึงมีขอบเขต 2 ลักษณะดังนี้

1. วิเคราะห์รูปคำคล้าย หมายถึง คำที่มีส่วนประกอบหรือโครงสร้างพยางค์ใกล้เคียงกัน ความหมายอาจจะแตกต่างกัน ตรงกันข้ามกัน หรือคล้ายคลึงกัน เช่น คำว่า จด กับ จรด, ระบบ กับ ระบอบ, ขริบ กับ ขลิบ, พาย กับ แพ้ เป็นต้น
2. วิเคราะห์ความหมายคล้าย หมายถึง คำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน เช่น คำว่า ภาพพจน์ กับ ภาพลักษณ์, เผยแพร่ กับ เผยแผ่ เป็นต้น ทั้งนี้ความหมายของคำคล้ายจะได้จากการวิเคราะห์

ความหมายที่ปรากฏในเอกสารทั้ง 3 เล่ม และนำมาเขียนเรียบเรียงใหม่ โดยวิเคราะห์ความหมายคำคล้ายที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานการณ์การสื่อสารจริง 3 บริบทข้างต้น มาเรียงลำดับรายการคำตามลำดับ ก-ฮ แล้วจึงวิเคราะห์เปรียบเทียบความหมายของคำ โดยพิจารณาความหมายของคำจากเอกสารจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 พจนานุกรมมติชน พ.ศ. 2547 และคลังคำ พ.ศ. 2547

ดังตัวอย่างการวิเคราะห์

1. การวิเคราะห์รูปคำ

ชื่อสัตย์ และ สุจริต มีส่วนประกอบของโครงสร้างพยางค์ต่างกัน จึงสรุปว่ามีรูปคำต่าง

2. การวิเคราะห์ความหมาย

ชื่อสัตย์ ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 402) ให้ความหมายว่า ก. ประพฤติตรงและจริงใจ, ไม่คิดคดทรยศ, ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง

ชื่อสัตย์ มติชน (2547, หน้า 289) ให้ความหมายว่า ว. ไม่หลอกลวง, ไม่นอกใจ

ชื่อสัตย์ นววรรณ พันธุเมธา (2547, หน้า 224) ให้ความหมายว่า ดำรงความสัมพันธ์ไว้ไม่เปลี่ยนแปลง ไว้ใจได้ เช่น รับใช้เจ้านายด้วยความชื่อสัตย์, สุนัขชื่อสัตย์ต่อเจ้าของ, พ่อค้าคนนี้เป็นคนชื่อสัตย์

สุจริต ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 1242) ให้ความหมายว่า น. ความประพฤติชอบ (ป., ส.)

สุจริต มติชน (2547, หน้า 879) ให้ความหมายว่า น. ความประพฤติชอบ, ความประพฤติที่ตรง, ความประพฤติด้วยตั้งใจ ว. จริง เช่น น้ำใจสุจริต, ชื่อตรง เช่น อาชีพสุจริต. (ป., ส.)

สุจริต นววรรณ พันธุเมธา (2547, หน้า 163) ให้ความหมายว่า ประพฤติชอบ เช่น คนสุจริตย่อมไม่กลัวคำกล่าวหา และ นววรรณ พันธุเมธา (2547, หน้า 425) ให้ความหมายว่า ความประพฤติชอบมีสามอย่าง ได้แก่ กายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต

สรุปได้ว่าชื่อสัตย์และสุจริตมีรูปคำต่าง ความหมายคล้ายกัน คือ การประพฤติปฏิบัติในทางที่ดี คำว่าชื่อสัตย์ใช้เป็นคำกริยา หมายถึง ประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คิดทรยศ ใช้เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง ไม่หลอกลวง, ไม่นอกใจ ส่วนคำว่า สุจริต ใช้เป็นคำนาม หรือคำวิเศษณ์ ใช้เป็นคำนาม หมายถึง ความประพฤติที่ตรงและถูกต้องเป็นสำคัญ ใช้เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง จริง มักนิยมใช้คู่กัน คือมีความชื่อสัตย์สุจริต กล่าวคือ ประพฤติด้วยความจริงใจ ชื่อตรง และอยู่บนความถูกต้องด้วย

กรอบแนวคิดทฤษฎีในการวิเคราะห์รูปคำคล้าย

การวิเคราะห์รูปคำคล้ายในภาษาไทยจะวิเคราะห์โดยใช้แนวคิด โครงสร้างพยางค์ ของสุนันท์ อัญชลีบุญ (2556, หน้า 9-13) และพระยาอุปกิตศิลปสาร (2546, หน้า 18 - 19) ที่กล่าวว่าพยางค์เกิดจากการนำเอาอุปพยัญชนะ สระ และวรรณยุกต์ มาประกอบเข้าด้วยกันเพื่อเขียนแทนเสียงพูด การนำอักษร

ทั้ง 3 ชนิด มาประกอบกันนี้เรียกว่า “การประสมอักษร” พยางค์หนึ่ง ๆ ต้องประกอบด้วยอักษรอย่างน้อย 3 ส่วน และอย่างมากไม่เกิน 5 ส่วน ดังนี้

1. พยัญชนะต้น อาจเป็นพยัญชนะต้นเดี่ยวหรือพยัญชนะต้นควบ
2. สระ อาจเป็นสระเดี่ยวเสียงสั้นหรือสระเดี่ยวเสียงยาว หรือสระประสม
3. วรณยุกต์
4. พยัญชนะสะกด
5. พยัญชนะก้านันต์

ทั้งนี้จะวิเคราะห์รูปคำคล้าย โดยใช้เกณฑ์โครงสร้างพยางค์ข้างต้น กล่าวคือ รูปคำคล้าย หมายถึง คำที่ประกอบด้วยส่วนประกอบของพยางค์ที่แตกต่างกันเพียงส่วนเดียว เช่น กบ และ กลบ มีโครงสร้างพยางค์ที่ต่างกันที่พยัญชนะต้นเดี่ยว ก กับพยัญชนะต้นควบ กล และมีความหมายเหมือนกัน หรือตรงกันข้ามกัน ความหมายคล้ายกัน หรือความหมายต่างกัน การวิเคราะห์ความหมายของคำคล้าย จะวิเคราะห์ความหมายที่ปรากฏในเอกสาร จำนวน 3 ฉบับ ดังกล่าวแล้วในวัตถุประสงค์ โดยนำคำนิยามความหมายมาเปรียบเทียบเพื่อให้เห็นความเหมือนและความต่างกันของความหมาย พร้อมทั้งยกตัวอย่างประโยคการใช้คำ

ขั้นสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปและอภิปรายผลการวิจัยในรูปแบบรายงานผลการวิจัย หนังสือรวบรวมคำคล้ายในภาษาไทย และนำเสนอเป็นบทความวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์รูปคำและความหมายของคำคล้ายในภาษาไทยที่ปรากฏใช้ในเอกสารจำนวน 3 ฉบับ พบคำคล้ายทั้งหมดจำนวน 119 คู่ 238 คำ สามารถสรุปได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์รูปคำและความหมายของคำคล้าย จากทั้งหมดจำนวน 119 คู่ เท่ากับ 238 คำ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. รูปคำคล้าย แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1.1 รูปคำคล้ายความหมายเหมือน

จากการรวบรวมคำ พบจำนวน 4 คู่ 8 คำ ได้แก่ จด-จรด, ฉลาก-สลาก, พาณิข-พาณิขย์, ภริยา-ภรรยา

1.2 รูปคำคล้ายความหมายคล้าย

จากการรวบรวมคำ พบจำนวน 3 คู่ 6 คำ ได้แก่ กบ-กลบ, คณะอาจารย์-คณาจารย์, องค์กร-องค์การ

1.3 รูปคำคล้ายความหมายต่าง

จากการรวบรวมคำ พบจำนวน 12 คู่ 24 คำ ได้แก่ กราด-กลาด, ภริยา-ภริยา, เกร็ด-เกล็ด, คุชฎี-คุชณี, ทดรอง-ทอดลอง, ประสบ-ประสพ, ปราณี-ปราณี, ผัด-ผลัด, มานพ-มาณพ, แมง-แมลง, รักษาการ-รักษาการณ์, อรหัน-อรหันต์

2. รูปคำต่าง แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

2.1 รูปคำต่างความหมายเหมือนหรือตรงกันข้าม

จากการรวบรวมคำ พบจำนวน 2 คู่ 4 คำ ได้แก่ ปฐม-ประถม, ฟ่าย-แพ้

2.2 รูปคำต่างความหมายคล้าย

จากการรวบรวมคำ พบจำนวน 98 คู่ 196 คำ ได้แก่ กระโดด-กระโจน, กลืน-กิน, การเล่น-การละเล่น, กำหนดการ-หมายกำหนดการ, กิตติกรรมประกาศ-ประกาศคุณูปการ, เกียรติบัตร-วุฒิบัตร, เกี่ยวข้อง-เกี่ยวพัน, กรุณา-เมตตา, ขน-ล้าเลียง, ของขวัญ-ของที่ระลึก, ชอบคุณ-ชอบใจ, เข้มแข็ง-แข็งแกร่ง, คั่นคว่ำ-วิจัย, ครหา-นินทา, ครู-อาจารย์, คำนิยม-รสนิยม, คุณสมบัติ-คุณลักษณะ, ความรู้-องค์ความรู้, จด-บันทึก, จริยธรรม-คุณธรรม, จติ-ชาติตะ, ชรา-อาวุโส, ชื่อสัตย์-สุจริต, ธรรมาธิปไตย-ประชาธิปไตย, ต้น-ผลึก, ได้ยิน-ได้ฟัง, ตุ่ม-ตุ่น, ตัวอย่าง-แบบอย่าง, ตาซัง-ตราซุ, ได้แย่ง-ได้เถียง, ทูลเกล้าฯ-น้อมเกล้าฯ, เทาเทียม-ทัดเทียม, นัตแนะ-นัตหมาย, นิทาน-ตำนาน, นิยาย-นวนิยาย, นิสิต-นักศึกษา, บ้านเรือน, บุคคล-บุคลากร, ปฏิรูป-ปฏิวัติ, ประจบ-สอพลอ, ประชาชน-ราษฎร, ประยุทธ์-บูรณาการ, ประสิทธิภาพ-ประสิทธิผล, ป่า-ดง, พจนานุกรม-สารานุกรม, พรรณนา-บรรยาย, พฤติกรรม-พฤติกรรม, พัฒนาการ-วิวัฒนาการ, พันธุ์-พรรณ, พิธีกร-โฆษก, พิธีกรรม-พิธีการ, พื้นบ้าน-ท้องถิ่น, เผยแพร่-เผยแผ่, เผลอ-เผลอ, แผนภูมิ-แผนผัง, ภาพพจน์-ภาพลักษณ์, ภูมิใจ-ภาคภูมิ, มโนภาพ-มโนทัศน์, มอง-แล, มาตรฐาน-มาตรการ, รวมหัว-สู่มหัว, รอ-คอย, ระเบียบ-ข้อบังคับ, ราพึง-ราพัน, เรียงความ-ความเรียง, โรงพิมพ์-สำนักพิมพ์, ลิขสิทธิ์-สิทธิบัตร, โลดเผน-ผาดเผน, วรรณคดี-วรรณกรรม, วางใจ-ไว้ใจ, วัตถุประสงค์-จุดประสงค์, วันหน้า-วันหลัง, วิทยานิพนธ์-วิจัย, วิทยา-วิจารณ์, ไหวหาร-สำนวน, สร้างสรรค์-รังสรรค์, สอบ-ทดสอบ, สอบถาม-ซักถาม, สอบถาม-สัมภาษณ์, สืบสวน-สอบสวน, สาร-สารสัน, สาร-เนื้อหา, สุภาสิต-ภาสิต, เสวนา-สนทนา, หนังสือ-ตำรา, หลุด-ขาด, ห้อย-โหน, อนุญาต-อนุมัติ, อนุโลม-อนุวัต, อนุสรณ์-อนุสาวรีย์, อัมพาท-อัมพฤกษ์, อัศจรรย์-มหัศจรรย์, อาชีพ-วิชาชีพ, อาณาเขต-ขอบเขต, อาทิ-เช่น, อัจฉา-ริษยา, อุดมคติ-อุดมการณ์, อุปมา-อุปไมย

สรุปได้ว่าลักษณะของคำคล้ายที่พบมากที่สุด เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. รูปคำต่างความหมายคล้าย

พบจำนวน 98 คู่ 196 คำ เช่น ชื่อสัตย์ กับ สุจริต มีรูปคำต่างความหมายคล้ายกัน คือ ความประพฤติปฏิบัติที่จริงใจ ไม่คิดทรยศ เช่นเดียวกัน มีส่วนต่างกันว่า สุจริต ต้องชื่อสัตย์จริงใจต่อเจ้านายทำแต่สิ่งที่ดี เช่น เจ้านายสั่งให้ลูกน้องไปทำ สิ่งผิดกฎหมาย เมื่อตำรวจจับได้ลูกน้องไม่เปิดปากถึงเจ้านาย แสดงว่ามีความชื่อสัตย์ต่อเจ้านายแต่ไม่มีความสุจริต

2. รูปคำคล้ายความหมายต่าง

พบจำนวน 12 คู่ 24 คำ เช่น กราด กับ กลาด มีรูปคำคล้าย ความหมายต่างกัน คำว่า กราด ใช้เป็นคำวิเศษณ์หรือ คำกริยา ใช้เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง ชัดส่ายไป โดยไม่เจาะจง เช่น ยิ่งกราด ด่ากราด ใช้เป็นคำกริยา หมายถึง กวาดหรือครูดทำความสะอาด พื้นลานด้วยกราด, สาด, ส่าย หรือทำโดยทั่ว ๆ เช่น กราดกระสุน, กรำ, ฝ่า, ตาก เช่น กราดแดด ส่วนคำว่า กลาด ใช้เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง ดาษดื่น บอกลักษณะสิ่งใดสิ่งหนึ่งเต็มไปด้วยพื้นที่ มักใช้คู่กับคำว่า เกลื่อน เช่น คำว่า เกลื่อนกลาด หรือ กลาดเกลื่อน

3. รูปคำคล้ายความหมายเหมือน

พบจำนวน 4 คู่ 8 คำ เช่น คำว่า **เกม** กับ **เกมส์** มีรูปคำคล้ายความหมายเหมือนกัน คือ การแข่งขันที่มีกติกากำหนด เช่น เกมกีฬา, การละเล่นเพื่อความสนุก เช่น เกมคอมพิวเตอร์ ข้อสังเกตการเขียนคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ เมื่อไทยนำมาใช้จึงเขียนตามเสียงอ่านและตัวสะกดพยัญชนะภาษาอังกฤษเทียบภาษาไทย จึงเขียน เกม (game) และ เกมส์ (games) เพราะรูปคำภาษาอังกฤษมี “s” อยู่ด้วย อย่างไรก็ตาม คำว่า **เกมส์** ไม่พบในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554 แต่พบในพจนานุกรมมติชนอาจเนื่องจากความนิยมหรืออาจใช้เป็นชื่อเฉพาะได้

4. รูปคำคล้ายความหมายคล้าย

พบจำนวน 3 คู่ 6 คำ เช่น **กบ** และ **กลบ** มีรูปคำและความหมายคล้ายกัน คือ เต็ม หรือ ทำให้เต็ม คำว่า **กบ** ใช้เป็นคำวิเศษณ์ หมายถึง เต็มมาก, เต็มแน่น เช่น เลือดกบปาก คือ เลือดไหลเปื้อนเต็มปาก ส่วนคำว่า **กลบ** ใช้เป็นคำกริยา หมายถึง ทำให้เต็ม โดยเอาทับข้างบนเพื่อปิดบัง เอาดินหรือสิ่งอื่น ๆ ใสลงไปในที่ที่เป็นหลุม บ่อ แอ่ง ช่องว่าง หรือส่วน ที่เหลือ เพื่อให้เต็มหรือไม่ให้เห็นร่องรอย เช่น เอาดินกลบบ่อ คือ เอาดินใสลงไปบ่อให้เต็ม

5. รูปคำต่างความหมายเหมือนหรือตรงกันข้าม

พบจำนวน 2 คู่ 4 คำ เช่น **พ่าย** และ **แพ้** มีรูปคำต่าง ความหมายตรงข้ามกัน แต่ปัจจุบันคำว่า **พ่าย** และ **แพ้** มีความหมาย เหมือนกัน คือ หนีไป, แพ้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทั้งสองคำนี้ใช้ควบคู่กันคือ พ่ายแพ้ อีกทั้งยังคล้องจองกันในตัวพยางค์ต้น คือ พ พาน อีกด้วย ทำให้ปัจจุบัน จึงใช้คำว่า **แพ้** ในความหมายของคำว่า **พ่าย**

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า การใช้คำและความหมายเป็นเรื่องละเอียด โดยเฉพาะคำที่มีความคล้ายกันผู้ใช้ภาษาต้องให้ความสำคัญกับความหมายของคำ นอกจากความหมายแล้วยังต้องคำนึงถึงการใช้ตามความนิยมของคนในสังคม คำคล้ายที่มีความหมายเหมือนกัน เมื่อพิจารณาการใช้ตามความนิยมจะพบว่านิยมใช้แตกต่างกัน เช่น

ฉลาก และ **สลาก** มีรูปคำคล้าย และมีความหมายเหมือนกัน หมายถึง บ้ายบอกซื้อขาย ใช้ปิดขวด ยารักษาโรค, แผ่นกระดาษเล็ก ๆ เป็นต้น ซึ่งทำเครื่องหมายไว้ใช้ในการเสี่ยงโชคเสี่ยงทาย เมื่อนำไปใช้อาจใช้แตกต่างกันตามความนิยม เช่น สลากกินแบ่งรัฐบาล ฉลากยา เป็นต้น

ภริยา และ **ภรรยา** มีรูปคำคล้ายและความหมายเหมือนกัน เพียงแต่คำหนึ่งมาจากสันสกฤต คือ คำว่า **ภรรยา** และอีกคำหนึ่งมาจากภาษาบาลี คือ **ภริยา** โดยทั่วไปนิยมใช้คำว่า **ภรรยา** ส่วนคำว่า **ภริยา** จะนิยมใช้เรียกภรรยาของผู้มีตำแหน่งหน้าที่ การงานระดับสูงหรือผู้มีบรรดาศักดิ์ เช่น ภริยาท่านทูต เป็นต้น

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “คำ” ในอดีต ตำราแบบสอนหนังสือไทย มูลบทบรรพกิจ ไวยากรณ์พิจารณาของ พระยาศรีสุนทรโวหาร (2414, หน้า 315-339) ได้กล่าวถึงคำที่มีลักษณะรูปเหมือนหรือรูปต่างกันบางส่วน อ่านออกเสียงเหมือนกัน เช่น เกา กาว แก้ว ก้าว ข้ำ คำ ข่า กน สกนธ์ สกล สากล โอด โอร โอรุ โอรุรุ เป็นต้น โดย

จัดลำดับการนำเสนอเป็นหมวดคำตามพยัญชนะ กอ ไวพจน์ ขอ ไวพจน์ ไปจนถึง ออ ไวพจน์ ตามลำดับ รวมทั้งสิ้น 23 ไวพจน์ กล่าวได้ว่าเป็นตำราที่รวบรวมคำพ้องไว้เป็นจำนวนมากอย่างเป็นระบบ ปัจจุบันเรียกคำประเภทนี้ว่า “คำพ้องเสียง” นอกจากนี้ยังมีคำพ้องความหมาย เป็นคำที่มีความหมายเหมือนหรือใกล้เคียงกัน เรียกว่า “คำไวพจน์” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556, หน้า 1135) ให้ความหมายว่าหมายถึง “น.คำที่เขียนต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกันหรือใกล้เคียงกันมาก เช่น มนุษย์กับคน โคกับวัว บ้านกับเรือน รอกกับคอก ปากกับดง คำพ้องความหมาย กี่ว่า” นอกจากแนวคิดเกี่ยวกับ “คำพ้อง” ตามตำราหลักภาษาไทยแล้ว ดังสุนันท์ อัญชลินกุล (2556, หน้า 182 – 188) ที่กล่าวไว้ในบทนำ ผู้วิจัยพบว่าคำในภาษาไทยยังมีคำอีกกลุ่มหนึ่งที่คล้ายกันโดยไม่สามารถจัดกลุ่มไว้ใน 4 ลักษณะข้างต้นได้ โดยมีคำที่มีลักษณะความหมายใกล้เคียงกัน มีรูปเขียนคล้ายกัน หรือรูปเขียนต่างกันแต่ก็มีความหมายที่คล้ายกัน จึงเรียกคำดังกล่าวในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ว่า “คำคล้าย” โดยไม่เรียกว่า “คำพ้อง” ทั้งนี้ “คำคล้าย” นอกจากจะหมายถึงคำที่เขียนต่างกันแบบคำไวพจน์แล้วยังรวมถึงคำที่มีรูปเขียนคล้ายกันด้วย ได้แก่ คำที่มีรูปคล้ายกันแต่ความหมายต่าง เช่น ทดรอง กับ ทดลอง ประสบ กับ ประสพ คำที่มีรูปคล้ายความหมายเหมือนหรือตรงกันข้าม เช่น พ่าย กับ แพ้ หรือคำที่มีรูปคล้ายความหมายคล้าย เช่น กบ กับ กลบ หรือรูปคำต่างกันแต่มีความหมายคล้าย เช่น ชื่อสัตว์ กับ สุนัข

ผลการวิจัยในครั้งนี้ทำให้ได้แนวคิดเกี่ยวกับคำในอีกมิติหนึ่ง นอกจากจะมี “คำพ้องรูป” คือรูปเหมือนความหมายต่าง “คำพ้องเสียง” คือออกเสียงเหมือนรูปเขียนต่างความหมายต่าง “คำพ้องความหมาย” คือรูปเขียนต่างความหมายเหมือนแล้ว ยังมี “คำคล้าย” ในมิติด้านความหมายที่คล้าย เหมือน และต่าง ทั้งนี้ ผู้วิจัยจึงเสนอแนวคิดเกี่ยวกับคำคล้ายในอีกมิติหนึ่ง ไว้ดังนี้

1. **คำจำกัดความ** “คำคล้าย” หมายถึง คำที่มีรูปคล้ายที่เกิดจากการประกอบคำด้วยการประสมอักษรของพยางค์ ที่แตกต่างกันเพียงส่วนเดียว หรือคำที่มีรูปต่างที่เกิดจากการประกอบคำด้วยการประสมอักษรของพยางค์ที่แตกต่างกันสองส่วน ขึ้นไป ทั้งนี้อาจมีความหมายเหมือน ตรงกันข้าม คล้าย หรือต่างกัน

2. **ลักษณะคำคล้าย** คำคล้ายมีลักษณะ 2 ลักษณะ ดังนี้

1. **รูปคำคล้าย** หมายถึง คำที่มีการประกอบคำด้วยการประสมอักษรของพยางค์ที่แตกต่างกันเพียงส่วนเดียวเช่น กบ และ กลบ มีการประกอบคำต่างกันเพียงพยัญชนะต้นเดียวกับพยัญชนะต้นควบ อาจมีความหมายต่างกันหรือเหมือนกันหรือตรงกันข้ามกัน แบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

- 1.1 รูปคำคล้าย ความหมายเหมือนหรือตรงกันข้าม
- 1.2 รูปคำคล้าย ความหมายคล้าย
- 1.3 รูปคำคล้าย ความหมายต่าง

2. **รูปคำต่าง** หมายถึง คำที่มีการประกอบคำด้วยการประสมอักษรของพยางค์ที่แตกต่างกันสองส่วนขึ้นไป เช่น พฤติกรรม และ พฤติการณ์ กระโดด และ กระโจน และมีความหมายคล้ายกันเหมือนกัน หรือตรงกันข้ามกัน แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ

- 2.1 รูปคำต่าง ความหมายเหมือนหรือตรงกันข้าม
- 2.2 รูปคำต่าง ความหมายคล้าย

อย่างไรก็ตามจากงานวิจัยนี้ทำให้ทราบว่านอกจากผู้ใช้ภาษาไทยจะมีความรู้เรื่องความหมายของคำที่ถูกต้องแล้ว ยังต้องมีความรอบรู้เรื่องการนำไปใช้ กล่าวคือใช้ตามความนิยมในบริบท

สังคมไทยได้ด้วย คำบางคำรูปคล้ายกันความหมายเหมือนกันเมื่อจะนำไปใช้ต้องคำนึงถึงความนิยมด้วย แสดงให้เห็นว่าภาษาไทยเป็นภาษาที่มีระบบการใช้ที่ถูกต้องตรงความหมายแล้วยังมีความประณีตในการใช้ ผู้ใช้ภาษาไทยทุกคนจึงควรตระหนักและให้ความสำคัญในการใช้ภาษาให้มาก

บรรณานุกรม

- นworรณ พันธุธธา. (2547). **คลังคำ**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ผะอบ โปชะกฤษณะ. (2554). **ลักษณะเฉพาะของภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น(1977) จำกัด
- มดิชน, สำนักพิมพ์. (2547). **พจนานุกรมฉบับมดิชน**. กรุงเทพฯ: มดิชน.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554**. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์ จำกัด (มหาชน).
- ศรีสุนทรโวหาร, พระยา. (2552). **ไวยากรณ์ประพันธ์ พิศาลการ์นต์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศรีสุนทรโวหาร, พระยา. (2414). **มูลบทบรรพกิจ วาหนิตินิกร อักษรประโยค สังโยคพิธาน ไวยากรณ์พิจารณา พิศาลการ์นต์**. กรุงเทพฯ: คลังวิทยา
- สถาบันภาษาไทย. (2539). **ปัญหาการใช้ภาษาไทย**. กรุงเทพฯ: ครูสภา ลาดพร้าว.
- สนม ครูทเมือง. (2555). **การเขียนเชิงวิชาการ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครสวรรค์: เสรีนครการพิมพ์.
- สุชาติา เจียพงษ์. (2557). **รายงานการวิจัยเรื่อง คำคล้ายในภาษาไทย : ความหมายและการใช้**. สาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.
- สุนันท์ อัญชลินกุล. (2556). **ระบบคำภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุปกิตศิลปสาร, พระยา. (2546). **หลักภาษาไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.

